

ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ СЕМІОТИКИ КУЛЬТУРИ

Шевченко Л.Л., к. філол. н.

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ "БЛАГОДАТЬ" У ТЕКСТІ НОВОГО ЗАВІТУ

У статті розглядаються засоби вираження концепту "благодать" у Новому Завіті. Дослідження демонструє текстові смисли цього слова.

Ключові слова: Новий Завіт, благодать, концептуалізація поняття.

The article analyzes the means of expressing the concept of "grace" in the New Testament. The study shows text meanings of this word.

Keywords: New Testament, grace, the conceptualization of notion

В статье рассматриваются средства выражения концепта "благодать" в Новом Завете. Исследование демонстрирует текстовые смыслы этого слова.

Ключевые слова: Новый Завет, благодать, концептуализация понятия.

Святе Письмо містить слова живого Бога, розкриває людям важливі біблійні істини, зафіксовані у біблійних поняттях, що представлені текстовими структурами. Концептуальні методи дослідження тексту дозволяють реконструювати складну структуру мовного вираження цих понять. Ми розглядаємо провідні біблійні поняття як концепти і виходимо з уявлення про концепт як відносно сталу інформаційно-когнітивну сутність, яка є носієм або концентратором смислів певного дискурсу або певної системи знань. Концепти завжди інтенсивно взаємодіють з мовною системою, набираючись від неї її властивостей, так що їх дослідження необхідно пов'язується з їх втіленнями в мові. Таким чином, концепт є певною когнітивною абстракцією, яка узагальнює значення (смисли) ряду своїх мовних реалізацій, так що конкретна форма концепту визначається певним інтервалом абстракції, у межах якого він є

стійким і якісно визначеним через обсяг лексико-семантичної парадигми, що формується мовними одиницями, які передають цей концепт у тексті. Підхід до концепту як до алгебраїчного вираження значення [8, с. 280] свідчить про об'ємність цього терміна, його приховані потенційні ресурси. Провідні біблійні поняття є концептуальними утвореннями, які детерміновані складним комплексом текстових компонентів, що мають різнорівневу представленість у тексті Святого Письма.

Предметом аналізу дослідників стають різні концепти, особливо ключові концепти того чи іншого етносу, соціальної групи або особистості. Останнім часом активно вивчаються біблійні концепти. І це не випадково. Адже завдяки текстовим впливам Святого Письма здійснюється смислове наповнення цих слів, формується їхня смислова багатоплановість. Вони входять у значне число лексико-семантичних і тематичних груп слів, які й об'єктивують основні семантичні лінії, найважливіші смислові домінанти, що пов'язані з провідними біблійними темами та ідеями.

Мета дослідження – висвітлити засоби концептуалізації одного з провідних біблійних понять – благодать. З'ясувавши склад мовних засобів, які репрезентують досліджуване слово, описати їх семантику цих одиниць, побудувати теоретичну модель його концептосфери у всій компонентній багатоманітності. Ми виходимо з того, що концепти відіграють організуючу роль у системі текстових засобів твору. Світогляд, світобачення, картина світу, представлені в тексті, провідні ідеї та мотиви твору корелюють із наявними у ньому концептами, які детерміновані ключовими поняттями і образами. Таким чином, система концептів – це ключ до розуміння основних положень і понять певного тексту, які закладені у вигляді концептуальної системи і виражені у вигляді тексту. Концепти відіграють структуруючу роль у розкритті духовного змісту твору, несуть важливі духовні смисли.

Концептуальні дослідження розвивалися і розвиваються у працях багатьох дослідників, таких як Н. Арутюнова, О. Бабушкін, М. Болдирев, А. Вежбицька, І. Голубовська, С. Воркачов, В. Жайворонок, В. Карасик, І. Кобозєва, В. Кононенко, О. Кубрякова, Д. Лихачов, І. Михальчук, З. Попова, О. Селіванова, Г. Слишкін, Ю. Степанов, І. Стернін, В. Телія, Л. Чернейко та ін. Термін "концепт" знайшов активне застосування в різних галузях знань. "Виникнувши як поняття математичної логіки, термін

закріпився у психології, культурології, філософії, когнітології, став базовим у когнітивній лінгвістиці. В науковий обіг вітчизняного мовознавства був уведений у 20-ті роки ХХ століття. Однак лише у 80-ті роки у зв'язку з перекладами робіт англомовних авторів поняття "концепт" як термін адаптувалося на вітчизняному ґрунті" [3, с. 14]. Нині термін "концепт" знайшов широке застосування в різних областях лінгвістичної науки, він увійшов в понятійний апарат когнітивістики, семантики, лінгвокультурології. В сучасній філології моделювання концептів стало одним із напрямків, який розвивається найбільш активно.

Цей термін є міждисциплінарним, або, за визначенням О. Кубрякової, "парасольковим", тобто покриває предметні галузі декількох наукових напрямків, які займаються проблемами мислення і пізнання, збереження і опрацювання інформації [7, с. 58]. Це одиниця "інформаційної структури, яка відображає знання і досвід людини", "деякий квант знання", відтинок інформації [7, с. 90]. Концепт – синтезуюче лінгвоментальне утворення, яке методологічно прийшло на зміну уявленню (образу), поняттю і значенню і включило їх у себе у "знятому", редукованому вигляді. У якості "законного спадкоємця" цих семіотичних категорій лінгвоконцепт характеризується гетерогенністю і багатоознаковістю, приймаючи від поняття дискурсивність представлення смислу, від образу – метафоричність та емотивність цього представлення, а від значення – включеність його імені в лексичну систему мови [1, с. 10].

Концепти є неоднорідними утвореннями, їм властива своя будова, що неодноразово підкреслюється в ряді робіт дослідників (М. Болдирєва, С. Воркачова, В. Карасика, В. Колесова, В. Маслової, М. Нікітіна, М. Пименової, З. Попової, Ю. Степанова, І. Стерніна та ін.). Так, І. Стернін підкреслює, що "концепт має певну структуру, хоча він і не може бути представлений як жорстка структура, подібна значенню слова... Сукупність базового пласту і додаткових когнітивних ознак і когнітивних пластів складає обсяг концепту і визначає його структуру" [8, с. 58-59]. С. Воркачов виділяє в концепті понятійну складову (ознакова і дефініційна структура), образну складову (когнітивні метафори, які підтримують концепт у свідомості) і значимісну складову – етимологічну, асоціативні характеристики концепту, які визначають його місце в лексико-граматичній системі мови [4, с. 7]. Дослідник концептів В. Карасик

бачить у будові концепту образний, понятійний і ціннісний компоненти [6, с. 167].

Учені вказують на багатокомпонентну будову концептів: "У концепта складна структура. З одного боку, до неї належить усе те, що належить будові поняття..., з іншого боку, в структуру концепту входить усе те, що робить його фактом культури – вихідна форма (етимологія); стиснута до основних ознак смислу історія, сучасні асоціації, оцінки та ін. [12, с. 5]. Дослідники наголошують на їх багатомірності, багатоплановості: "Традиційні одиниці когнітивістики (фрейм, сценарій, скрипт та ін.), маючи більш чітку, ніж концепт, структуру, можуть використовуватися дослідниками для моделювання концепту (часто використовуються фрейми і концептуальні метафори для моделювання концептів) [1, с. 13].

Особливістю концептів є їхня закріпленість за певними засобами їх мовної реалізації. Структура концепту може бути виявлена через аналіз мовних засобів його вербалізації у тексті, концептуалізацію текстових смислів, що визначаються найближчим контекстом, який формується дистрибутивними зв'язками лексеми, що має статус імені концепту. Його функцію виконує мовна одиниця (слово, словосполучення, фразеологізм і т. ін.), яка виражає концепт в найбільш повному обсязі та найбільш загальній формі. До уваги беруться синтагматичні, парадигматичні і дериваційні зв'язки цієї одиниці як найбільш значимої для вербалізації концептуальної моделі, які детермінують її компонентний простір: "Існує багато способів мовної апелювання до будь-якого лінгвокультурного концепту ("входів у концепт"). До одного і того ж концепту можна апелювати за допомогою одиниць різних рівнів: лексем, фразеологізмів, вільних словосполучень" [5, с.78]. Як пише Л. Чернейко, "зміст концепту містить зміст наївного поняття, проте не вичерпується ним, бо охоплює множину конотативних елементів імені, що виявляється в його сполучуваності" [13, с. 25]. Концепт має внутрішньотекстову синтагматичну природу, і його експлікація базується на семантичному виводі його компонентів із сукупності мовних одиниць, які розкривають одну мікротему. Потрібно враховувати, що "концепти не пов'язані "намертво" і жорстко з якимось одним словом, вони ніби "ширяють" над словами, вступаючи у відношення з різними словесними формами і тим самим "синонімізуючись" нерідко у досить химерних і наперед не передбачуваних видах" [11, с. 48].

Для експлікації всього змісту концепту потрібна опора на весь обсяг тексту, в якому він вживається, оскільки "вивчення концептосфери тексту (або сукупності текстів одного автора) передбачає узагальнення всіх концевітів, в яких вживаються ключові слова – носії концептуального смислу, з метою виявлення характерних властивостей концепту" [2, с. 85].

Об'єктом нашого аналізу став біблійний концепт "благодать", який займає особливе місце серед інших біблійних понять. Він є настільки важливим у контексті євангельського вчення, що блага звістка названа *"Євангелієм благодаті Божої"* (Дії 20:24) [15]. Саме завдяки благодаті синам нового завіту, на відміну від учасників старого завіту, була дана сила жити з Богом: *"Бо з'явилася Божя благодать, що спасає всіх людей, і навчає нас, щоб ми, відцуравшись безбожності та світських пожадливоростей, жили помірковано та праведно, і побожно в теперішнім віці, і чекали блаженної надії та з'явлення слави великого Бога й Спаси нашого Христа Ісуса, що Самого Себе дав за нас, щоб нас визволити від усякого беззаконства та очистити Собі людей вибраних, у добрих ділах запопадливих"* (Тит. 2:11-14). Престол Бога названий *"престолом благодаті"*: *"Отож, приступаймо з відвагою до престолу благодаті, щоб прийняти милість та для своєчасної допомоги знайти благодать"* (Євр. 4:16).

Різносторонній опис концепту ми бачимо у визначенні його смислової структури на основі етимології слова, його словникових дефініцій, а також використанню у тексті. Дані щодо етимології слова та словникових дефініцій представляють важливі смислові моменти, актуальні для формування його концептосфери. Перш за все напрямок розвитку слова обумовлюється внутрішньою формою слова, його етимологією. Закріплений в етимології, концепт розвивається, проходячи через лексикографічні тлумачення, і стає закінченим, осмисленим, закріпленим текстовими засобами. Така методика дослідження дозволяє представити одиниці, які здійснюють базову репрезентацію концепту.

Дані про етимологію слова "благодать" знаходимо у "Словнику біблійного богослов'я": "Слово, котрим позначається благодать (гр. χάρις) не є плодом лише християнської думки, воно зустрічається також у Старому Завіті. Але тільки Новий Завіт твердо встановив його зміст у всій його глибині... За знаменним збігом, єврейські і грецькі слова *благодать* латинською мовою перекладаються *gratia* й

обидва можуть означати джерело дару в того, хто дарує і ефект дару в того, хто його отримує" [10, с. 68]. У біблійних словниках стверджується, що "благодать – це незаслужений дар, вільно дарований людині Богом. Таке розуміння не тільки лежить в основі християнської теології, але й складає ядро всякого справжнього християнського досвіду" [14, с. 152]; "благодать – багатство і багатоманітність дарів Святого Духа, дарованих нам Богом. У строго богословському смислі благодать є спасительна сила Божа, яка дає християнину засіб для досягнення життя вічно блаженного" [9, с. 41].

Функціонування концепту "благодать" у тексті Нового Завіту демонструє його інтерпретаційне поле, яке представляє його як складне текстове утворення, в якому можна виділити ряд концептуальних ліній. Це поняття структурується перш за все за допомогою синонімічних виразів, які формулюють думку про те, що благодать дається людям Богом, Ісусом Христом. Найчастіше при цьому задіяні конструкції, які пов'язують це слово із словами *Бог* (*Божий*), *Ісус Христос*, *Господь Ісус Христос*, а також інших найменувань Бога. Концепт структурується у межах таких текстових сполук: *благодать Божа*, *Бог благодаті*, *благодать Господа нашого Ісуса Христа* та ін., наприклад: *Але не такий дар благодаті, як переступ. Бо коли за переступ одного померло багато, то тим більш благодать Божа й дар через благодать однієї Людини, Ісуса Христа, щедро спливли на багатьох* (Рим.5:15); *Та благодаттю Божою я те, що є, і благодать Його, що в мені, не даремна була, але я працював більше всіх їх, правда не я, але Божа благодать, що зо мною вона* (1 Кор.15:10); *Привітання моєю рукою Павловою. Пам'ятайте про пута мої! Благодать Божа нехай буде з вами! Амінь* (Кол.4:18); *А Бог усякої благодаті, що покликав вас до вічної слави Своєї в Христі, нехай Сам удосконалив вас, хто трохи потернів, хай упевнить, зміцнить, угрунтує. Йому слава та влада на вічні віки, амінь* (1 Петр. 5: 10,11); *А Бог миру потопче незабаром сатану під ваші ноги. Благодать Господа нашого Ісуса Христа нехай буде з вами! Амінь* (Рим.16:20); *Благодать Господа Ісуса Христа з вашим духом! Амінь* (Флм.1:25); *Той, Хто свідкує, говорить оце: Так, незабаром прийду! Амінь. Прийди, Господи Ісусе! Благодать Господа нашого Ісуса Христа зо всіма вами! Амінь* (Об. 20:21). Як показують контексти, спостерігається як безпосередній, контактний зв'язок між словом "благодать" і текстовими структурами, так і опосередкований. Перший тип зв'язку демонструють наведені вище конструкції,

другий – такі, як: *Закон бо через Мойсея був даний, а благодать та правда з'явилися через Ісуса Христа* (Іван.1:17); *І всі Йому стверджували й дивувались словам благодаті, що линули з уст Його. І казали вони: Чи ж то Він не син Йосипів?* (Лук.4:22); *І Слово сталося тілом, і перебувало між нами, повне благодаті та правди, і ми бачили славу Його, славу як Однородженого від Отця* (Іван.1:14); *Сам же Господь наш Ісус Христос і Бог Отець наш, що нас полюбив і дав у благодаті вічну потіху та добру надію, нехай ваші серця Він потішить, і нехай Він зміцнить вас у всякому доброму ділі та в слові!* (2 Сол.2:16,17); *усім, хто знаходиться в Римі, улюбленим Божим, вибраним святим, благодать вам та мир від Бога, Отця нашого, і Господа Ісуса Христа!* (Рим.1:7); *Та ще більшу благодать дає, через що й промовляє: Бог противиться гордим, а смиренним дає благодать* (Як.4:6).

Аналізований концепт формується також іншим фреймом (концептуалізованою сферою), який містить ряд висловлювань про те, що благодать – це Божий дар людині. Його смисловий обсяг детермінує лексичний повтор слова *дар*, який демонструє зв'язок із словами *Божий, Христовий*. Наприклад: *Але не такий дар благодаті, як переступ. Бо коли за переступ одного померло багато, то тим більш благодать Божя й дар через благодать однієї Людини, Ісуса Христа, щедро спливли на багатьох* (Рим.5:15); *І дар не такий, як те, що сталось від одного, що згрішив; бо суд за один прогріх на осуд, а дар благодаті на виправдання від багатьох прогріхів* (Рим.5:16); *А вона за інших поколінь не була оголошена людським синам, як відкрилась тепер через Духа Його святим апостолам і пророкам, що погани співспадкоємці, і одне тіло, і співучасники Його обітниць в Христі Ісусі через Євангелію, якій служителем я став через дар благодаті Божої, що дана мені чином сили Його* (Еф.3:5-7); *А кожному з нас дана благодать у міру дару Христового* (Еф.4:7); *Бо спасені ви благодаттю через віру, а це не від вас, то дар Божий, не від діл, щоб ніхто не хвалився* (Еф. 2:8). Інтерпретаційне поле концепту, таким чином, формується такою його структурною складовою: "благодать дається як дар".

Таким чином, структурно-семантична організація досліджуваного тексту демонструє єдність мовних одиниць для вираження комунікативного завдання – думки про те, що джерелом благодаті є Бог, вона дається людині Богом як дар. Текстова експлікація концепту "благодать" демонструє також ряд

інших його інтерпретаційних полів, які формують уявлення про те, для чого дається людині цей дар. Аналіз досліджуваного концепту свідчить, що він має ієрархічну структуру, тобто попередня модель формує зв'язки залежності з іншими компонентами.

Об'єктивація концепту "благодать" значною мірою обумовлена текстовими зв'язками із словами *спасати, спасіння, спасений, Спаситель*, які актуалізують значні текстові масиви. Конкретизація концепту в напрямі семантичного розгортання цього фрейму відбувається із використанням таких контекстів: *Та ми віруємо, що спасемося благодаттю Господа Ісуса так само, як і вони* (Дії.15:11); *...і нас, що мертві були через прогріхи, оживив разом із Христом, спасені ви благодаттю* (Еф.2:5); *Бо спасенні ви благодаттю через віру, а це не від вас, то дар Божий* (Еф. 2:8,9); *Бо з'явилася Божя благодать, що спасає всіх людей* (Тит.2:11); *Тож не соромся засвідчення Господа нашого, ні мене, Його в'язня, але страждай з Євангелією за силою Бога, що нас спас і покликав святим покликом, не за наші діла, але з волі Своєї та з благодаті, що нам дана в Христі Ісусі попереду вічних часів* (2 Тим.1:8,9); *Про це спасіння розвідували та допитувалися пророки, що звіщали про благодать, призначену вам* (1 Петр.1:10); *А коли з'явилась благодать та людинолюбство Спасителя, нашого Бога, Він нас спас не з діл праведності, що ми їх учинили були, а з Своєї милості через купіль відродження й обновлення Духом Святим, Якого Він щедро вилив на нас через Христа Ісуса, Спасителя нашого, щоб ми виправдалися Його благодаттю, і стали спадкоємцями за надією на вічне життя* (Тим. 3:4-7).

Отже, конкретизація смислового обсягу аналізованого концепту здійснюється також через зв'язок слова "благодать" із дериваційним гніздом слова "спасати". Тобто складовою частиною смислового обсягу поля досліджуваного концепту стали текстові структури, які містять інформацію про те, що благодать спасає.

Конституентами аналізованого концепту є також ряд слововживань лексико-семантичного поля на позначення виправдання, звільнення від гріхів. Значна кількість ілюстрацій Нового Завіту свідчить про те, що благодать Божа виправдовує від гріхів. Зазначений фрейм структурується за допомогою номінацій *гріх, прогріх, грішити*, наприклад: *Закон же прийшов, щоб збільшився переступ. А де збільшився гріх, там зарясніла благодать, щоб, як гріх панував через смерть, так само й благодать запанувала*

через праведність для життя вічного Ісусом Христом, Господом нашим (Рим.5:20,21); Бо хай **гріх** не панує над вами, ви бо не під Законом, а під **благодаттю**. Що ж? Чи будемо **грішити**, бо ми не під Законом, а під **благодаттю**? Зовсім ні! (Рим.6:14, 15); ...і нас, що мертві були через **прогріхи**, оживив разом із Христом, спасені ви **благодаттю** (Еф.2:5); І дар не такий, як те, що сталося від одного, що **згрішив**; бо суд за один **прогріх** на осуд, а дар **благодаті** на виправдання від багатьох **прогріхів** (Рим. 5. 16). Інтерпретаційний аналіз контекстів вживання номінацій на позначення гріха виявляє ряд слів, парадигматично пов'язаних зі словом **гріх**: виправдовуватися, виправдання, прощати, прощення та ін. Наприклад: ...маємо в Ньому відкуплення кров'ю Його, **прощення провин**, через багатство **благодаті** Його (Еф.1:7); Він нас спас не з діл праведності, що ми їх учинили були, а з Своєї милості через купіль відродження й оновлення Духом Святим, Якого Він щедро вилив на нас через Христа Ісуса, Спасителя нашого, щоб ми **виправдалися** Його **благодаттю**, і стали спадкоємцями за надією на вічне життя (Тит.3:5-7); А Божя правда через віру в Ісуса Христа в усіх і на всіх, хто вірує, бо різниці немає, бо всі згрішили, і позбавлені Божою слави, але дарма **виправдовуються** Його **благодаттю**, через відкуплення, що в Ісусі Христі (Рим.3:22-24); І дар не такий, як те, що сталося від одного, що згрішив; бо суд за один **прогріх** на осуд, а дар **благодаті** на виправдання від багатьох **прогріхів** (Рим.5:16).

Таким чином смисловий обсяг представлених фрагментів демонструє ще один спосіб вербалізації цього поняття в Новому Завіті. Інтерпретаційний аналіз контекстів на позначення гріха виявляє, що його текстове наповнення доповнює така концептуальна лінія: "завдяки благодаті людина має виправдання від гріхів". Таким чином концептосфера поняття "благодать" конструюється закладеною в тексті тематичною структурою.

Це ключове слово демонструє ще один напрямок свого текстowego розвитку. Ряд прикладів Нового Завіту свідчить про те, що благодать Ісуса Христа дає людині можливість, робить її здатною служити Богу. Ця структура представлена різними лексичними репрезентантами. При цьому використовуються текстові синоніми, які активно формують цей фрейм. До них відносяться перш за все найменування Божих служителів (*апостоли, пророки, благовісники* та ін.), тих видів служіння, які вони здійснюють, служачи Богу (*пророцтво, апостольство, служба, збудування* та ін.). Наприклад:

...а звітки поплинули в Антіохію, звідки були **благодаті** Божій віддані на **діло**, що його й закінчили (Дії.14:26); ...через Нього прийняли ми **благодать і апостольство** на послух віри через Ім'я Його між усіма народами (Рим.1:5); І ми маємо різні дари, згідно з **благодаттю**, даною нам: коли **пророцтво** то виконуй його в міру віри (Рим.12:6); Він, **отож**, настановив одних за **апостолів**, одних за **пророків**, а тих за **благовісників**, а тих за **пастирів та вчителів**, щоб приготувати святих на діло **служби** для збудування тіла Христового, що погани співспадкоємці, і одне тіло, і співучасники Його обітниць в Христі Ісусі через Євангелію, якій **служителем** я став через дар **благодаті** Божої, що дана мені чином сили Його (Дії.4:33); Та проте довгий час пробули вони там, промовляючи мужньо про Господа, що **свідощтво** давав слову **благодаті** Своєї, і робив, щоб **знамена та чуда** чинились їхніми руками (Дії.14:3). Численні тексти демонструють також функціонування дієслівної лексики (**благовістити, працювати, служити, свідчити** та ін.) на позначення тих дій, які виконуються для Бога: Мені, найменшому від усіх святих, дана була оця **благодать, благовістити** поганам недосліджене багатство Христове (Еф. 3:8); Я за **благодаттю** Божою, що дана мені, як мудрий будівничий, основу поклав, а інший **будує** на ній; але нехай кожен пильнує, як він **будує** на ній! (1 Кор.3:10); Та **благодаттю** Божою я те, що є, і **благодать** Його, що в мені, не даремна була, але я **працював** більше всіх їх, правда не я, але Божя **благодать**, що зо мною вона (1 Кор.15:10); ...і не тільки оце, але вибраний був від Церков бути товаришем нашим у дорозі для **благодаті** тієї, якій **служимо** ми на хвалу Самого Господа (2 Кор.8:19), ...і, пізнавши ту **благодать**, що дана мені, Яків, і Кифа, і Іван, що стовпами вважаються, подали мені та Варнаві **правиці спільноти**, щоб ми для поган **працювали**, вони ж для обрізаних (Гал.2:9); **Отож** ми, що приймаємо царство непохитне, нехай маємо **благодать**, що нею приємно **служитимемо** Богові з побожністю й зо страхом (Євр.12:28); Мені, найменшому від усіх святих, дана була оця **благодать, благовістити** поганам недосліджене багатство Христове (Еф.3:8).

Отже, дослідження продемонструвало, що об'єктивізація досліджуваного концепту значною мірою обумовлена потребою позначення завдання Божої благодаті: для чого вона дана людині. Група лексичних одиниць (сполучень з лексемами, які вживаються на позначення осіб, які служать Богу, видів такого служіння), виділена

на основі вираженого ними інваріантного смислу, виявляє таку концептуальну лінію: "благодать дана для служіння Богу".

Вивчення концепту "благодать" у мовній сфері Нового Завіту показало, що його комунікативне функціонування також здійснюється для об'єктивації думки, що Божа благодать служить створенню, збудуванню, зростанню церкви. Засобами реалізації цього напрямку є лексема "церква", використання якої у певних контекстах формує таку понятійну сферу "благодать дана для церкви". Наприклад: *Повідомляємо ж вас, браття, про Божу благодать, що дана Церквам македонським* (2 Кор.8:1); *Павло й Силуан та Тимофій до Церкви Солунської в Бозі Отці й Господі Ісусі Христі: благодать вам і мир!* (1 Сол.1:1); *Павло, волею Божою покликаний за апостола Ісуса Христа, і брат Состен, Божій Церкві, що в Коринті, посвяченим у Христі Ісусі, покликаним святим, зо всіма, що на всякому місті прикликають Ім'я Господа нашого Ісуса Христа, їхнього і нашого, благодать вам і мир від Бога Отця нашого й Господа Ісуса Христа!* (1 Кор. 1. 1-3); *Апостол Павло, поставлений ні від людей, ані від чоловіка, але від Ісуса Христа й Бога Отця, що з мертвих Його воскресив, і присутня зо мною вся браття, до Церков галатійських: благодать вам і мир від Бога, Отця нашого, і Господа Ісуса Христа* (Гал. 1. 1-3); *Павло, з волі Божої апостол Христа Ісуса, та брат Тимофій, до Божої Церкви в Коринті, з усіма святими в цілій Ахаї, благодать вам і мир від Бога Отця нашого й Господа Ісуса Христа!* (2 Кор. 1. 1, 2); *Іван до семи Церков, що в Азії: благодать вам і мир від Того, Хто є, Хто був і Хто має прийти; і від семи духів, що перед престолом Його* (Об. 1. 4).

Отже, проведений аналіз дозволив змалювати коло складових, які утворюють смисловий обсяг біблійного концепту, виявити інформативні для його інтепретаційного поля засоби. Він детермінований даними про етимологію цього слова, дефініціями біблійних словників і текстовими структурами Нового Завіту, які демонструють численні смисли, які стоять за біблеїзмом "благодать". Усі ці структуротвірні осі формування концептосфери досліджуваного поняття дали можливість з'ясувати його змістове наповнення. Для моделювання його смислу задіяно такі концептуальні лінії: "Бог", "дар", "гріх", "служіння Богу", "церква". Це ключові слова-репрезентанти, якими маніфестується концепт в досліджуваних джерелах. Аналізоване слово постало як багатовимірний місткий концепт, який отримав цілий ряд змістових

інтерпретацій, які моделюються за допомогою системного використання певних мікроконтекстів, що об'єктивують найважливіші біблійні теми та ідеї. Його дослідження дозволило вичленувати концептуальні складові, які утворюють зміст концепту. Таким чином він отримав інваріантне значення, яке виникло на основі його етимології, словникових дефініцій та особливим чином організованого вербального змісту – смислових асоціацій і перекличок у структурі Нового Завіту, які нарощують багатоаспектність його осмислення, організовують лінії його розвитку. Аналіз концепту "благодать" продемонстрував його детермінацію компонентами, які сформували таке його смислове наповнення: "Благодать дана Богом, Ісусом Христом людям як дар для спасіння, звільнення від гріхів, для служіння Богу, збудування церкви". У ньому знайшли своє мовне втілення провідні теми та ідеї, ті важливі думки, які є домінантними для цього поняття.

1. Антология концептов / Под ред. В.И. Карасика, И.А. Стернина. – М. : Гнозис, 2007. – 512 с.

2. Бабенко Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л.Г. Бабенко, И.Е. Васильев, Ю.В. Казарин / Учебник для вузов по спец. "филология". Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2000. – 534 с.

3. Бабушкин А.П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка / А.П. Бабушкин. – Воронеж : Изд-во Ворон. гос. ун-та, 1996. – 104 с.

4. Воркачев С.Г. Методологические основания лингвоконцептологии / С.Г. Воркачев // Теоретическая и прикладная лингвистика : Межвуз сб. науч. трудов. – Вып. 3 : Аспекты метакоммуникативной деятельности. – Воронеж, 2002. – С. 79-95.

5. Карасик В.И. Лингвокультурный концепт как единица исследования / В.И. Карасик, Г.Г. Слышкин // Методологические проблемы когнитивной лингвистики : Научное издание / Под ред. И.А. Стернина. – Воронежский государственный университет, - 2001. – С. 75-80.

6. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – С. 166-205.

7. Краткий словарь когнитивных терминов / Под общ. ред. Е.С. Кубряковой. – М. : Филол. ф-т МГУ им. М.В. Ломоносова, 1996. – 245 с.

8. Лихачев Д.С. Концептосфера русского языка / Д.С. Лихачев // Русская словесность : от теории словесности к структуре текста. Антология / Ин-т народов России ; Моск. гос. лингвист. ун-т ; Об-во любителей рос. словесности ; Под ред. В. П. Нерознака. – М. : Academia, 1997. – С. 280-287.

9. Полный церковно-славянский словарь русского языка : Т. 1.– М., 1998. – 1158 с.

10. Словник біблійного богослов'я / За ред. доктора богослов'я владики Софрона Мудрого. – Львів : Вид.-во отців василіан "Місіонер", 1996. – С. 934.

11. Степанов Ю.С. Константы : Словарь русской культуры. Опыт исследования / Ю.С. Степанов. – М. : "Языки русской культуры", 1997. – С. 40-76.

12. Стернин И.А.. Методика исследования структуры концепта / Стернин И.А. / Под ред. И.А. Стернина // Методологические проблемы когнитивной лингвистики : Научное издание. – Воронежский государственный университет, 2001. – С. 158-165.

13. Чернейко Л.О. Лингво-философский анализ абстрактного имени / Л.О. Чернейко. – М., 1997. – 326 с.

14. Теологический энциклопедический словарь / Под ред.. Уолтера Элвелла. – М. : Ассоциация "Духовное возрождение", 2003. – 1467 с.

15. Цитати наводяться за текстом : Біблія або книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту із мови давньоєврейської й грецької наново перекладена / Пер. І. Огієнка. – К., 1992. – 1255 с.

*Шевченко Л.І., д. філол. н.,
Дергач Д.В., к. філол. н.*

КОЛОРИСТИКА М. РИЛЬСЬКОГО ЯК КУЛЬТУРНИЙ ПРЕЦЕДЕНТ СЛОВЕСНОГО ПРОСТОРУ ХХ СТ.

У статті розглядається знакова для національної культури природа колористики М. Рильського, репрезентативна для словесного простору 20 століття.

Ключові слова: колористика, семіотика культури, атрибуція, неологізація.

The article deals with the problem of symbolic for national culture nature of M. Rylskyu's colornames, represented the verbal space of XX century.

Key words: coloristics, semiotics of culture, attribution, neologization.

В статье рассматривается знаковая для национальной культуры природа словесной колористики М. Рильского, репрезентативная для словесного пространства 20 века.